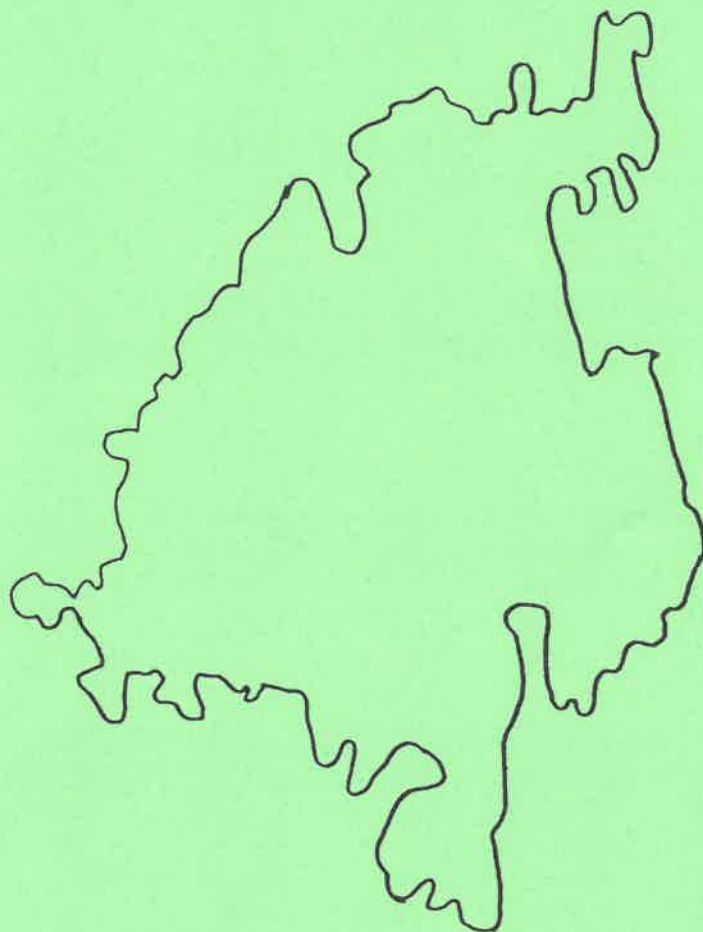

Fugleregistreringer og fugle- biotoper på Malmøya juni 1997

KJo

Norsk Ornitologisk Forening
avd. Vestfold v/Kjetil Johannessen

Fugleregistreringer og fuglebiotoper på Malmøya juni 1997

1. Eksisterende kunnskap og metode

Viltloven (§2) definerer viltet som alle typer virveldyr. Denne rapporten omfatter derimot bare vurderinger knyttet til fugl. Det er fokusert på leve- og hekkeområder for eventuelle sårbare og utsatte fuglegrupper som ande- og vadefugl, skogshøns, rovfugl, spetter og spesielt artsrike lokaliteter for spurvefugl.

Den foreliggende rapporten bygger på to befaringer gjennomført sommeren 1997, opplysninger fra lokalt kjente og publiserte artikler.

Feltarbeidet ble utført av Norsk Ornitologisk Forening avd. Vestfold ved biolog Kjetil Johannessen. En representant fra foreningen var dessuten med på hver av feltdagene.

Det er tidligere ikke gjort systematiske ornitologiske registreringer på Malmøya.

Den norske rødlisten, refererer til en liste over bl.a. fugler som nasjonalt regnes som sjeldne, sårbare eller truede (Størkersen 1992, Myklebust 1996). Ansvarsarter er de arter som Norge har et spesielt ansvar for (Størkersen 1992) (se vedlegg A for nærmere forklaring). Ellers er "Enheter for vegetasjonskartlegging i Norge" (Fremstad og Elven, 1987) benyttet ved beskrivelse av viktige vegetasjonstyper for fugl.

Befaringer ble gjennomført den 8. og 20. juni 1997 fra kl 06.00 til kl. 11.30.

Malmøya ble besøkt og kartlagt spesielt med hensyn til leve- og hekkeområder for fokuserte fuglearter. Registreringer er gjort gjennom visuelle observasjoner og gjenkjennelse per lyd.

Personer som har bidratt med opplysninger om dagens situasjon på fugl har vært:

Kontakt	Rolle
Arne Heggland	Norsk Ornitologisk Forening (NOF) avdeling Vestfold
Håkon Heggland	Norsk Ornitologisk Forening (NOF) avdeling Vestfold
Truls Andersen	Fugleinteressert hytteeier i Viksfjorden

2. Hovedtrekk i fuglefaunaen

Fuglefaunaen i hele det registrerte området må karakteriseres som relativt rikt og variert ut i fra tidligere kartlagte 10x10 km ruter i Sør-Norge, gjengitt i Norsk hekkefuglatlas (Gjershaug et. al 1994). Totalt ble 49 forskjellige fuglearter registrert under befaringene sommeren 1997, hvorav de fleste sannsynligvis hekket i området som ble kartlagt (jfr. vedlegg B, artsliste).

3. Ornitologiske observasjoner fra Malmøya

Ingen truede og sårbare hekkefugler som er oppført på den norske rødlista ble funnet på øya under feltarbeidet.

Andefugl

Ærfugl ble registrert rundt hele øya, bl.a. med flere nyklekte ungekull. Flest ungekull og forsamlinger av ærfugl ble registrert rundt øst- og sørsiden av Malmøya, nært opp til land og dels inne i bukter. Områdene utenfor Skutebukta, sør for Låkaåsen vest, nordøst for Nepegårdsskjær, mellom Drevika og Sundskjær samt Skjærsundstranda (vedlegg C, lokalitet 1) var lokaliteter med størst konsentrasjon av ærfugl (30 individer eller mer). Ærfuglen hekker sannsynligvis på småøyene rundt Malmøya og muligens i noen bukter på selve øya.

Ungekull med ærfugl kan i disse områdene være utsatt for forstyrrende båttrafikk fra slutten av mai og fram til begynnelsen av juli.

Silandpar ble observert flere plasser rundt øya og hekker sannsynligvis bl.a. ved Nepegårdsbukta, Skjærsundstranda og Flaskebukta.

Stokkand ble kun observert sporadisk og hekker muligens på Malmøya. Stokkanda hekker ellers vanlig i tilknytning til de indre delene av Viksfjorden.

Kvinand ble ikke registrert ved Malmøya under feltarbeidet, men Malmøya er et potensielt hekkeområde for arten.

Det er vinterstid kjent større konsentrasjoner av andefugl i området innover mot Vikerøya, med bl.a. en del kvinand, svartand, sjøorre og havelle (opp til 50-100 ind. av hver) (Axelsen 1987, Heggland 1987).

Etter dette kan vi anta at ærfugl, siland og stokkand og muligens kvinand hekker årlig på Malmøya. Det er ellers en god vinterbestand av ender i Viksfjorden.

Måke- og vadefugl

Svartbak og gråmåke hekker begge sansynligvis med noen par på den sørlige delen av øya samt på øyene rundt.

Makrellterne, fiske- og hettemåke ble kun registrert på næringssøk rundt Malmøya og ble ikke funnet hekkende. Makrellterne, fiske- og hettemåke hekker alle i større kolonier lenger inne i Viksfjorden (Håkon Heggland og Truls Andersen pers. med.).

Gråmåke, svartbak og fiskemåke er ellers alle norske ansvarsarter (Størkersen 1992). I Norge hekker gråmåke og svartbak spredt langs hele kysten fra Ytre Oslofjord og nord til Finnmark.

Av vadefugl ble strandsnipe og tjeld observert med flere par rundt hele øya, bl.a. i tilknytning til Flaskebukta, Nepegardsbukta, på Malmøya innenfor Ekornholmen og Orerønningsholmen, bukt innenfor Kuholmen, Trabukta og Drevika (vedlegg C, lokalitet 2). På flere av lokalitetene viste flere fugler hekkeatferd (engstelig oppførsel).

Rødstilk ble også observert på nordsiden av Malmøya, og hekket muligens i området. Rødstilken hekker ellers sannsynligvis i de indre delene av Viksfjorden.

Basert på ovenstående synes det rimelig å anta at to måkearter og to-tre vadefuglarter hekker regelmessig på øya. Ytterligere to måkearter og en terneart hekker i nær tilknytning til Malmøya.

Rovfugl

Rovfugl ble ikke observert under feltarbeidet, og det var ingen tegn til at det hekket rovfugl på Malmøya denne sommeren.

Et par tårnfalk hekket regelmessig på sørsiden av øya på 1980- og begynnelsen av 1990-tallet (Arne Heggland pers. med.). Lokalitet for gammel hekkeplass er ikke kjent men tårnfalken legger vanligvis reiret i en bratt fjellskrent. Ut i fra befaringene er potensielle hekkeplasser vestsiden av Lundstadåsen Vest og sørvest for Slottsåsen (vedlegg C, lokalitet 3).

Et par spurvehauk har også hekket regelmessig inne på øya på 1980- og begynnelsen av 1990-tallet, men reirplassering er ikke kjent (Arne Heggland pers. med.). Vanligvis legger spurvehauken reiret i forbindelse med tett og eldre granskog, og muligens kan noen av granplantefeltene (de som ikke er for glisne) egne seg som hekkelokalitet.

Malmøya ligger forøvrig i en viktig trekkled for rovfugl under trekket i september-oktober. Fra Eftang, som ligger på fastland noen kilometer lenger øst, er det registrert et godt rovfugltrekk over området, inkl. Malmøya. Opp til 110 spurvehauk og musvåk er registrert trekkende på en dag i slutten av september (Heggland 1986). Hønsehauk forekommer ellers regelmessig i og ved Malmøya vinterstid (Håkon Heggland pers. med.).

Hønsefugler

Fasan ble ikke observert under feltarbeidet, og er heller ikke kjent fra øya de siste årene. Det var fram til slutten av 1980-tallet fasanoppdrett ute på øya. Etter at utsettingen av fasan opphørte forsvant fuglene, muligens p.g.a. en kombinasjonen av jakt, kalde vintere og lite mat.

Rødhøns og rapphøns ble sluppet ut på slutten av 1980-tallet og ble begge konstantert hekkende på øya på samme tid (Heggland 1993). Rødhøne og rapphøne er ikke seinere registrert i området.

Ugler

Det ble ikke registrert ugler på Malmøya under feltarbeidet, men nordsiden av øya er et egnet hekkeområde for både hornugle og kattugle. Ugler er ellers vanskelige å registrere p.g.a. de er aktive om natten. Det gjelder generelt at registreringer av ugler er best å foreta mens de ennå markerer territorie nattestid i mars-april med sang. Kattugla krever tilgang på store, gamle og hule løvtrær, noe det er relativt lite av på Malmøya.

Spetter

Det ble under feltarbeidet ikke registrert spetter på øya. I forbindelse med en gammel hogstflate sørvest på øya ble det funnet hakkemerker etter sannsynlig svartspett, muligens spor etter fugl som har overvintret på øya.

Det finnes noen potensielle hekkeplasser på øya for spettearter som grønnspett, flaggspett, dvergspett og vendehals, selv om disse artene ikke ble funnet.

Spettene krever tilgang på død ved for å finne mat, samt grove løvtrær, bl.a. osp, som benyttes til reirtrær. I forbindelse med eikeskogen på nordsiden av øya finnes det lite hule og døde løvtrær.

Andre arter

Bøksanger, stillits og tornirisk er arter med en utpreget sørøstlig utbredelse i Norge, og som alle sannsynligvis hekker på Malmøya. Artene har alle en relativt god bestand i Sør-øst Norge.

Skjærpipelerke ble registrert med 2-3 par i forbindelse med strandberg på sørsiden av Malmøya; sør for Lundstad, og ved Låkaåsen (Vedlegg C, lokalitet 4), og hekker sannsynligvis i området (engstelig oppførsel).

Skjærpipelerke er ført opp på den norske ansvarslisten (Størkersen 1992, Myklebust 1996). I Norge hekker arten spredt langs hele kysten fra ytre Oslofjord og nord til Finnmark.

4. Sentrale og viktige vegetasjonstyper på Malmøya i forhold til fuglelivet

Lågurt-edelløvskog-eiketype

Et mer eller mindre sammenhengende skogsområde nord på Malmøya viste karakter til en lågurt-edelløvskog-eiketype (Vedlegg D, lokalitet 1). Karakteristiske planter i den eldre eikeskogen på tørrere plasser var bl.a liljekonval, hengeaks og stor marimjelle. På litt fuktigere plasser var det innslag av stornesle, bregne og mjøddurt. Det var ellers også noen innslag av linde- og asketrær.

Av spurvefugl er det først og fremst insekteterene som dominerer med arter som; løvsanger, hagesanger, svarttrost, munk, bøksanger, gråfluesnapper og svarthvitfluesnapper. Totalt ble det i denne eikeskogen observert 28 arter, hvorav de fleste var insektetere. Dette er et relativt høyt tall arealet tatt i betraktning.

Det er tidligere dokumentert at tilsvarende løvskoger er den vegetasjonstypen som har størst mangfold av spurvefugl i Norge (Stokland 1994). Stokland (1994) fant i sin undersøkelse at et edelløvskogsområde på 40 ha hadde gjennomsnittelig 30 ulike spurvefuglarter, mens en furuskog på et tilsvarende areal bare inneholdt 15 arter.

God tilgang på føde i form av insekter er en av de viktigste årsakene til det rike fuglelivet i løvskogen.

Sivaks-takrør-brakkvannssump

Bukta sør for Kuholmen og innerst i Trabukta viste karakter til vegetasjonstypen sivaks-takrør-brakkvassump, med takrør som en dominerende plante (Vedlegg D, lok. 2).

Dette er en vegetasjonstype som det er lite av på Malmøya og som fungerer både som et viktig hekke- og næringssøkområde for ande- og vadefugl. Rødstilk, tjeld, strandsnipe, stokkand og siland er arter som alle ble registrert i tilknytning til disse lokalitetene.

Sivspurv og rørsanger ble ikke registrert i takrørskogen, men er vanligvis karakteristiske arter i tilknytning til takrørsområder rundt Oslofjorden.

Strandberg

Svaberg satte sitt preg på den sørlige delen av øya, og dette området viste karakter til vegetasjonstypen strandberg (Vedlegg D, lok. 3). Karakteristiske planter var bl.a. bitterbergknapp og strandsmelle.

Skjærpipelerka ble registrert på tre forskjellige plasser i denne vegetasjonstypen. Vegetasjonstypen strandberg utgjør de viktigste hekkeområdene langs kysten. Av andre spurvefugler som vanligvis hekker i samme vegetasjonstype er steinskvett, som riktignok ikke ble påtruffet her.

Saltsiv-raudsvingel-strandeng

Områdene innerst i Nepegårdsbukta, Flaskebukta og Skjærsundstranda (Vedlegg D, lok. 4) viste karakter til vegetasjonstypen saltsiv-raudsvingel strandeng. Karakteristiske planter var bl.a. gåsemure, tiriltunge, fuglevikke og flere gressarter.

Områdene er viktige næringsområder og hekkelokaliteter for vade- og andefugl. Flere par med tjeld, strandsnipe og siland med hekkeindikasjon ble observert i tilknytning til de forskjellige områdene. Ande- og vade- og andefugl er avhengig av ro i hekketiden, og ferdsel i hekkeområdet i mai-juni kan forstyrre fuglene.

Kantkratt

Området rundt Flaskebukta-Låkaåsen-Oterud samt området øst av Lundstadåsen (Vedlegg D, lok. 5), viste karakter til vegetasjonstypen kantkratt. Karakteristiske planter var bl.a. nyperose, slåpetorn, trollhegg og einer. Det var dessuten noen kortvokste furutær og rognetrær i området.

Det var en relativ rik og variert spurvefuglfauna i området med bl.a. møller, tornsanger, gulspurv, grønnefink, gråsisik (underarten *C. f. cabaret*), stillits og tornirisk i området. Felles for disse artene er at de stort sett krever solrik og eksponert buskmark. Vi kom ikke over en tilsvarende vegetasjonstype andre plasser på øya, og områdene ansees derfor som forholdsvis viktig for å opprettholde det totale mangfoldet av fugl på Malmøya.

Storbregneskog

Et område øst av Skjærsundåsen (Vedlegg D, lok. 8), viste karakter til vegetasjonstypen storbregneskog, med hovedsaklig gran og bjørkeinnslag. Karakteristiske planter var bl.a. gaukesyre, hvitveis, bregne og gress. I de litt mer fuktige dragene var det også noe svartor.

Området hadde høy individtetthet av arter som rødstrupe, jernspurv og flere trost, alle insektetere. Området har en middels verdi i forhold til det rike eikeskogsområdet. Storbregneskogen er likevel en av de mer arts-og individrike områdene i forhold til andre vegetasjonstyper på Malmøya.

5. Andre karakteristiske vegetasjonstyper på Malmøya, men av liten ornitologisk interesse

Granplantefelt og skrinne fururabber/lavfuruskog utgjør et større areal av Malmøya, men de er her bare kort omtalt ettersom de ansees å ha relativt liten ornitologisk interesse.

Lavfuruskog/skrinne fururabber

I forbindelse med indre deler og østsiden av Malmøya finnes det flere tørre og vegetasjonsfattige furukoller. Denne vegetasjonstypen er av liten ornitologisk interesse med svært få arter og individer.

Granplantefelt

Det er flere mer eller mindre sammenhengende granplantefelt, hovedsaklig på den indre delen av øya.

Plantefeltene består stort sett av gran i hogstklasse 3-4, og feltene har tidligere i liten grad blitt tynnet. Det er lite eller nesten ingen vegetasjon i bunnsjiktet under plantefeltene, p.g.a. mangel på lys.

Generelt har granplantefelt på et tidlig stadie (7-20 år) ofte en funksjon som sky og reirplass for flere spurvefugler. Rødstrupe, grønnfink, jernspurv og alle trosteartene er karakteristiske arter. Når plantefeltene blir eldre forsvinner flere av fugleartene, og noen nye kommer inn. Det er generelt få arter som benytter eldre granplantasjer som hekkeplass, og på Malmøya ble kun ringdue, dompap og fuglekonge registrert.

Mange av granplantefeltene på Malmøya står tett slik at de nederste greinene tørker og faller bort. Træene egner seg derfor i mindre grad som hekkeplass og skjul for fugl.

Basert på ovenstående synes de eldre granplantasjene på Malmøya å ha liten ornitologisk verdi.

6. Konklusjon

Det ble under feltarbeidet ikke registrert truete eller sårbare fuglearter på Malmøya. Totalt sett må fuglefaunen på Malmøya betraktes som relativt rik. Lågurt-edelløvskog-eiketype, er den vegetasjonstypen som har størst mangfold av spurvefugl og individtetthet på øya, og som det derfor stiller seg størst ornitologisk interesse til. Vegetasjonstypen kantkratt har også en rik og variert fuglefauna, og det er her forekomster av flere spurvefuglarter som ikke finnes andre plasser på øya. Vegetasjonstypene saltsiv-raudsvingel-strandeng og sivaks-takrør-brakkvannssump er viktige hekke- og næringssøkområder for flere ande- og vadefugler, arter som er vare for forstyrrelser på hekkeplassen. Strandberg eller svabergene på sørsiden av øya er sannsynligvis hekkeområde for de tre norske ansvarsartene skjærpipelerke, svartbak og gråmåke. For bevaring av artsmangfoldet av fugl på Malmøya framover annsees det som viktig å opprettholde flere av de ulike vegetasjonstypene som her er nevnt.

Referanseliste

- Axelsen, T. 1987. Sjøfugltellinger i januar 1987. Vestfoldornitologen 1/87.
- Fremstad, E. og Elven, R. 1987. Enheter for vegetasjonskartlegging i Norge. Økoforsk utredning 1987:1.
- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldø, S., og Byrkjeland, S. (red.). Norsk Fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 552 s.
- Heggland, H. 1986. Eftang høsten 1985. Vestfoldornitologen 1/86.
- Heggland, H. 1987. Eftang 1986. Vestfoldornitologen 2/87.
- Heggland, H. 1993. Faunistisk rapport for Vestfold 1987-1992. Vestfoldornitologen 2/93.
- Myklebust, M. Truede fuglearter i Norge, Norsk Ornitologisk Forening. Rapport nr. 4-1996.
- Stokland, J.N. 1994. Biological diversity and conservation strategies in Scandinavian boreal forest. Dr. scient. thesis. Department of Biology, University of Oslo,
- Størkersen, Ø. R. 1992. Truede arter i Norge. DN rapport 6:1-89.

Vedlegg A:

Norske ansvarsarter

Ansvarsarter er de arter som Norge har et særlig forvaltningsansvar for p.g.a. at store deler av bestanden under året oppholder seg i landet. Nedenstående liste over ansvarsarter baserer seg på en vurdering av artenes bestander i Europa i hekke- og trekketidene og om vinteren. Bare arter hvor vi har mer enn 25% av den europeiske bestanden er tatt med. Ansvarslisten forandres etterhvert som vi får bedre kunnskap om artenes utbredelse og bestandsforhold.

Ansvarsarter

Art	Ansvar for:
Islom	vinter
Gulnebbblom	vinter
Stellersand	vinter
Praktærfugl	vinter
Siland	vinter
Havørn	hekkebestand
Boltit	hekkebestand
Steinvender	hekkebestand
*Fiskemåke	hekkebestand
*Gråmåke	hekkebestand
*Svartbak	hekkebestand
Lomvi	hekkebestand
*Skjærpipelerke	hekkebestand
Bergirisk	hekkebestand
Snøspurv	hekkebestand

*Ansvarsarter påtruffet på Malmøya.

Referanse:

- Myklebust, M. Truede fuglearter i Norge, Norsk Ornitologisk Forening. Rapport nr. 4-1996.
- Størkersen, Ø.R. 1992. Truede arter i Norge. DN rapport 6:1-89.

Vedlegg B

Artsliste fugl -Malmøya, Tjølling

Artslisten bygger på observasjoner fra feltarbeidet i 8. og 20. juni 1997.

Symboler	Betydning
H	Påvist hekking
h	Hekker sannsynligvis
(h)	Hekker muligens
O	Observert, uten hekkeindikasjon
+++	Vanlig
++	Fåtallig
+	Sjelden

Art		Status
Stokkand	<i>Anas platyrhynchos</i>	(h)+
Siland	<i>Mergus serrator</i>	h+++
Ærfugl	<i>Somateria mollissima</i>	H+++
Tjeld	<i>Haematopus ostralegus</i>	H++
Strandsnipe	<i>Actitis hypoleucos</i>	H++
Rødstilk	<i>Tringa totanus</i>	(h)+
Hettemåke	<i>Larus ridibundus</i>	(h)+
Fiskemåke	<i>Larus canus</i>	(h)++
Svartbak	<i>Larus marinus</i>	h++
Gråmåke	<i>Larus argentatus</i>	h++
Makrellterne	<i>Sterna hirundo</i>	(h)++
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	H++
Tårnseiler	<i>Apus apus</i>	H++
Låvesvale	<i>Hirundo rustica</i>	h+
Taksvale	<i>Delichon urbica</i>	H++
Skjærpipelerke	<i>Anthus petrosus</i>	h+
Linerle	<i>Motacilla alba</i>	H++
Gjerdesmett	<i>Troglodytes troglodytes</i>	h++
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	h++
Rødstrupe	<i>Erithacus rubecula</i>	h+++
Steinskvett	<i>Oenanthe oenanthe</i>	h+
Svarttrost	<i>Turdus merula</i>	H+++
Gråtrost	<i>Turdus pilaris</i>	h+
Måltrost	<i>Turdus philomelos</i>	h++
Rødvingetrost	<i>Turdus iliacus</i>	h+
Møller	<i>Sylvia curruca</i>	h+
Tornsanger	<i>Sylvia communis</i>	h++
Hagesanger	<i>Sylvia borin</i>	H+++
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	H++

Art		Status
Bøksanger	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	h +
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	H+++
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>	h++
Gråfluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>	h +
Blåmeis	<i>Parus caeruleus</i>	h +
Svarthvitfluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>	h +
Svartmeis	<i>Parus ater</i>	h +
Kjøttmeis	<i>Parus major</i>	H+++
Spettmeis	<i>Sitta europaea</i>	h +
Trekryper	<i>Certhia familiaris</i>	h +
Kråke	<i>Corvus corone</i>	h +
Stær	<i>Sturnus vulgarus</i>	h++
Bokfink	<i>Fringilla coelebs</i>	H+++
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	h +
Stillits	<i>Carduelis carduelis</i>	h +
Grønnfink	<i>Carduelis chloris</i>	h+++
Grønnsisik	<i>Carduelis spinus</i>	h+++
Gråsisik	<i>Carduelis flammea</i>	h++
Tornirisk	<i>Carduelis cannabina</i>	h++
Grankorsnebb	<i>Loxia curvirostra</i>	(h) +
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	h++

Tot. 49 fuglearter ble observert 8. og 20.6.97

Norsk Ornitologisk Forening
 avd. Vestfold
 v/Kjetil Johannessen, Cand. scient./biolog
 Melkevn. 47
 0386 Oslo

tlf. jobb: 22952816
 tlf. priv: 22490558

Oslo 23.7.97

2017

- 3.

Bohannan, David

- skjærpipelerke

